

ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 1ΗΣ ΙΟΥΝΙΟΥ 1995

ΠΡΟΕΔΡΙΑ ΜΑΝΟΥΣΟΥ ΜΑΝΟΥΣΑΚΑ

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΙΒΛΙΟΥ

Ὁ Ἀκαδημαϊκὸς κ. **Κωνστ. Δεσποτόπουλος** εἶπε τὰ ἐξῆς:

Ἔχω τὴν εὐχαρίστηση νὰ σᾶς ἀναγγείλω ὅτι ὁλοκληρώθηκε σημαντικὸτατο ἔργο τοῦ Κέντρου Ἑρεῦνης τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας, τὸ «Λεξικὸν τῆς Προσωκρατικῆς Φιλοσοφίας». Ἡ συγγραφή τοῦ φιλοσοφικοῦ αὐτοῦ Λεξικοῦ εἶχε ἀποφασισθεῖ ἀπὸ τὸν ἀείμνηστο Ἀκαδημαϊκὸ Ἰωάννη Θεοδωρακόπουλο καὶ εἶχε προχωρήσει ὑπὸ τὴν διεύθυνσή του, καὶ ὕστερα ὑπὸ τὴν ἐποπτεία γιὰ ὀλίγο χρόνον διαδοχικὰ τῶν ἀειμνήστων Ἀκαδημαϊκῶν Εὐαγγέλου Παπανούτσου καὶ Κωνσταντίνου Τρυπάνη.

Ἡ ὀνομασία «Λεξικὸν τῆς Προσωκρατικῆς Φιλοσοφίας» ὑπαγορεύθηκε ἀπὸ σεβασμὸ πρὸς γεραρὴ παράδοση τῆς Ἱστορίας τῆς Φιλοσοφίας, ἀποδεκτὴ ἐπὶ ἐνάμισυ αἰῶνα καὶ πλέον. Μειονέκτημά της εἶναι ὅτι ἐμφανίζει ἑτεροκαθορισμένο κάπως, καὶ μὲ ἀναδρομικὴ ἐνέργεια τῆς ἀναφορᾶς, τὸ μέγα ἔργο πλειάδας ἐκπροσώπων τῆς φιλοσοφίας, θεμελιωτῶν καὶ οἰκοδόμων της. Τὸ μειονέκτημα ὅμως αὐτὸ δὲν αἴρεται μὲ τὴν ὀνομασία τυχὸν «Λεξικὸ τῆς προπλάτωνικῆς φιλοσοφίας», ἀφοῦ καὶ αὕτη ἐνέχει ἐπίσης ἄρνηση αὐτοκαθόριστης ὀνομασίας τῆς πρὶν ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἑλληνικῆς φιλοσοφίας παρὰ τὴν πρωτοποριακὴ μεγαλοσύνη της. Δὲν φαίνεται ὅμως ἐφικτὴ καμιὰ θετικὴ, αὐτοσήμαντη, ὀνομασία τῆς πρὶν ἀπὸ τὸν Πλάτωνα ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Παραμένει, ἄρα, ὡς τίτλος τοῦ Λεξικοῦ ἡ συμβατικὴ ἔκφραση «προσωκρατικὴ φιλοσοφία». Ἀλλωστε, ἡ ὀριοθετικὴ αὕτη μνεῖα τοῦ Σωκράτους δικαιώνεται καὶ ὡς ἐκδήλωση εὐλάβειας πρὸς τὸν ἀθηναῖο ἥρωα καὶ μάρτυρα τῆς φιλοσοφίας, προβλημένον ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Πλάτωνα ὡς πρότυπο καὶ σύμβολο τοῦ φιλοσοφικοῦ λόγου καὶ βίου.

Στις 425 συνολικά σελίδες τοῦ εἰδικοῦ αὐτοῦ Λεξικοῦ βρίσκονται θησαυρισμένες οἱ λέξεις τῶν σωζόμενων ἀποσπασμάτων ἔργων τῶν προσωκρατικῶν φιλοσόφων, καὶ παράπλευρα πρὸς τὴν κάθε μία τους λέξη ὅλα τὰ χωρία ὅπου αὐτὴ ἀπαντᾷ. Ἡ κάθε λέξη ἐρμηνεύεται μὲ λογικὴ ἀκρίβεια, στὴ μία καὶ μόνη σημασία της ἢ στὶς πολλές σημασίες της, μάλιστα καὶ μὲ ὑποσήμενση τῶν ἐννοιακῶν τυχόν ἀποχρώσεων. Τὰ ἐρμηνεύματα εἶναι σὲ νεοελληνικὴ γλῶσσα καὶ σὲ ἀγγλική. "Ὅταν οἱ σημασίες εἶναι πολλές, ἡ παράθεση τῶν διαφόρων γιὰ τὴν ἴδια λέξη ἐρμηνευμάτων γίνεται κατὰ ἱστορικὴ σειρά, δηλαδὴ μὲ προήγηση τῆς σημασίας, τῆς ἐμφανιζόμενης σὲ κείμενο ἀρχαιότερου φιλοσόφου, ὅπως γίνεται καὶ ἡ παράθεση τῶν χωρίων, τῶν ἀντίστοιχων μὲ τὴν κάθε μίαν ἀπὸ τίς σημασίες ἢ μὲ τὴ μόνη σημασία, ὅποιες ἢ ὅποια ἔχει ἡ προκείμενη λέξη. Ἡ διάρθρωση ἄρα τοῦ κάθε «λήμματος» ἐνέχει καὶ ἱστορικότητα καὶ λογικότητα. Ὅρισμένα «λήμματα» παρουσιάζουν πανοραμικὰ τὴν πολλαπλὴ σημασιακὴ φόρτιση τῶν λέξεων εἴτε ὑποδηλώνουν κάπως τὴ δημιουργία πρόσφορων λέξεων γιὰ τὴν ἔκφραση νεόπλαστων ἐννοιῶν.

Τὸ φιλοσοφικὸ αὐτὸ Λεξικόν, μοναδικὸ στὸ εἶδος του διεθνῶς, εἶναι πολύτιμο βοήθημα γιὰ ὅποιον θέλει νὰ μελετήσει ὅ,τι σώζεται ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν προσωκρατικῶν φιλοσόφων εἴτε νὰ ἐρευνήσει φιλοσοφικὰς ἐννοιες στὴν ἀρχαίᾳ διάπλασίν τους ἢ νὰ γνωρίσει τὴ γλῶσσα τῆς φιλοσοφίας στὴν πρώτη φάση της.

Εὐλόγα εἶμαι ἱκανοποιημένος ἀπὸ τὴν ὀλοκλήρωση τοῦ πολυφρόντιστου αὐτοῦ ἔργου διακονίας τῆς Προσωκρατικῆς Φιλοσοφίας, ἀφοῦ ἐπὶ δεκαετία ἔχω τὴν διεύθυνση τῆς ἐπίμοχθης, συλλογικῆς, πνευματικῆς ἐργασίας, καὶ τὴν ἀντίστοιχον εὐθύνη, γιὰ τὴν ἄρτια καὶ ἀψογὴ ὅσο τὸ δυνατόν συγγραφὴ του.